

УДК [159.9:378:351.74](477)

Валерій Васильович СОКУРЕНКО,

*ректор Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
член-кореспондент Національної академії правових наук України;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8923-5639>*

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

Із набранням чинності Закону України «Про Національну поліцію» розпочався процес реформування правоохоронних органів, спрямований на побудову та реалізацію демократичної моделі їх діяльності з метою захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення публічної безпеки і порядку, надання послуг у правоохоронній сфері. Найбільш складним у цьому процесі є підготовка кадрів для системи МВС України, зокрема для Національної поліції, що безпосередньо здійснюють заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Сучасні соціальні тенденції, вимоги та запити суспільства змушують працівників поліції постійно перебувати в ситуації вибору й швидко адаптуватися до нестабільних економічних, соціальних та ризиконебезпечних умов професії, вимагають оволодіння новими вміннями, навичками і техніками здійснення професійної діяльності. Одночасно розвиваються комунікаційні та інформаційні технології, що вимагають постійного професійного й особистісного розвитку фахівця.

Конференція задумана як захід, на якому науковці спільно з працівниками практичних підрозділів Національної поліції:

- обговорять сучасні проблеми психологічної та професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів поліції до професійної діяльності;
- обміняються досвідом з питань організації підготовки майбутніх офіцерів поліції в умовах дистанційного навчання;
- спільними зусиллями спробують знайти шляхи підвищення якості такої підготовки;
- визначать коло питань, які є найбільш актуальними і які належить вирішити в майбутньому;
- ознайомляться з напрямками наукових досліджень та робок колег-науковців з інших закладів вищої освіти МВС України;

– обмінюються думками з питань пошуку нових підходів до профілактики правопорушень дітей та питань забезпечення і захисту їхніх прав та інтересів.

Діти потребують сьогодні особливої уваги як найменш захищена, залежна від соціального середовища та недостатньо обізнана щодо захисту своїх прав категорія населення. В умовах наявної кризи загострюються соціально-економічні проблеми суспільства, що призводять до збільшення випадків утягування дітей у кримінальні угруповання, небезпечні групи в соціальних мережах, збільшується кількість випадків учинення насильства стосовно дітей, залучення їх до жебрацтва, бродяжництва, торгівлі та сексуальної експлуатації. Тому одним із пріоритетних завдань реформування системи МВС є продовження підготовки психологів для підрозділів поліції, зокрема ювенальної превенції, задля найкращого забезпечення прав та інтересів дитини.

У межах проєкту «Через рівність та порозуміння до захисту та безпеки», що реалізується з 2018 р., на базі ХНУВС за сприяння облдержадміністрації відбувся гендерний квест. Такий захід проводиться вже втретє, але вперше – в онлайн-форматі у зв'язку з карантинними обмеженнями. Роботу команд оцінювало компетентне журі, яке очолила урядова уповноважена з питань гендерної політики Катерина Левченко. У квесті взяли участь 24 команди закладів вищої освіти сектора безпеки та оборони. Команда курсантів нашого університету посіла I місце разом з командами Військового інституту танкових військ НТУ «ХПІ» та Донецького юридичного інституту МВС України.

Колектив університету тісно співпрацює з Консультативною місією Європейського Союзу з реформування сектора цивільної безпеки в Україні (КМЕС в Україні). Визнаючи високий рівень підготовки наших науково-педагогічних працівників, представники Консультативної місії активно залучають їх до проведення семінарів і тренінгів на тему «Профілактика та протидія домашньому насильству: психологічні аспекти для професіоналів» із працівниками різних органів та підрозділів Національної поліції Харківської області (зі слідчими, дільничними офіцерами поліції, працівниками підрозділів ювенальної превенції, патрульної поліції, груп швидкого реагування та іншими). Враховуючи карантинні обмеження, науково-педагогічним складом університету в онлайн-форматі було проведено більше 15 заходів зазначеного спрямування.

На жаль, у державі зберігається напружена ситуація, пов'язана із проведенням операції Об'єднаних сил на сході нашої країни. Це

посилює психологічну напругу серед населення та підвищує екстремальність професійної діяльності поліцейських. Для здійснення корекції негативних психічних станів поліцейських, забезпечення їх реадаптації та реабілітації науково-педагогічний склад університету брав активну участь у розробці Типової навчальної програми підвищення кваліфікації психологів із психологічного супроводу учасників Антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил МВС України.

Підготовка курсантів за спеціальністю «Психологія» здійснюється з 1994 р., з дня заснування університету, тобто вже 25 років. За цей час підготовлено більше 800 фахівців-психологів, які працюють за фахом у відділеннях психологічного забезпечення головних управлінь Національної поліції в усіх областях України, надаючи кваліфіковану психологічну допомогу поліцейським.

Ситуація в державі залишається напруженою, і виконання професійного обов'язку в таких умовах потребує спеціальної психологічної підготовки майбутніх працівників поліції. Тому питання профілактики та корекції негативних психічних станів правоохоронців украй важливе.

З урахуванням змін, які відбулися в державі, потреб психологічного забезпечення діяльності органів Національної поліції напрямками використання практичних психологів можуть бути:

- розробка заходів покращення іміджу поліції;
- участь у приймальних та атестаційних комісіях, розробка принципів і методів їх роботи, здійснення заходів добору працівників на посади;
- оптимізація психологічного клімату в колективах, попередження деструктивних явищ, прогнозування працездатності працівників;
- екстрена психологічна допомога та психологічна реабілітація працівників поліції;
- забезпечення оперативної поліцейської діяльності психологічними знаннями і тактиками;
- участь у судово-психологічних експертизах;
- створення психологічних портретів розшукуваних злочинців;
- участь у розшукових діях (розробка тактик допиту, очної ставки, огляду місця події тощо).

Психологічна служба має також забезпечувати освіту, підвищення кваліфікації та професійно-психологічну підготовку працівників поліції з метою забезпечення достатнього рівня їх психологічної готовності до діяльності та компетентності в галузі юридичної психології у сфері взаємодії з населенням, розробку і здійснення

психологічних тренінгів різної спрямованості з працівниками (вперше прийнятими на службу, кандидатами на керівні посади та керівниками, окремими категоріями працівників, які найбільше спілкуються з населенням).

Зараз в університеті триває процес підвищення кваліфікації поліцейських різних підрозділів (слідчих, дільничних офіцерів поліції, надалі – офіцерів кримінальної поліції). Психологічна складова їх підготовки в цілому складає лише 16 академічних годин, тобто менше 5 % від загальної кількості навчального часу. Постає питання: чи достатньо цього часу, щоб підготувати їх психологічно? За цей незначний навчальний час необхідно: навчити їх прийомів контролювання емоційних станів та зняття стресу, сформулювати і розвинути вміння спілкуватися з особами різного віку та соціального статусу; бути готовими до роботи з людьми, які потрапили у складні (або кризові) життєві обставини.

Наведене обумовлює нагальну потребу в:

- посиленні психологічної складової в підготовці курсантів до професійної діяльності;
- налагодженні взаємодії правоохоронних органів із сім'єю, навчальними закладами, молодіжними та громадськими організаціями;
- розробці методичних рекомендацій для поліцейських щодо їх психологічної підготовки до виконання професійних обов'язків в екстремальних умовах;
- організації національно-патріотичного виховання майбутніх офіцерів поліції під час їх навчання в закладі вищої освіти МВС України;
- проведенні наукових досліджень у галузі вікової, педагогічної та юридичної психології щодо вивчення механізмів попередження злочинності в молодіжному середовищі та підвищення ефективності підготовки фахівців-психологів до професійної діяльності.

Саме на пошук шляхів вирішення цих завдань і спрямована робота конференції.